

**O'ZBEKISTONDA AHOLINI IJTIMOIIY HIMOYA TIZIMIDA
MOLIYAVIY TA'MINOTNING RO'LI**

Eshdavlatov Azamat Lolayevich

*O'zbekiston respublikasi vazirlar mahkamasi huzuridagi
biznes va tadbirkorlik oliy maktabi magistranti*

Tolipov Odilbek Axmadjon ugli

Toshken Gumanitar fanlar universiteti talabasi

Sobirova Zilola Javlonbek qizi

Toshken Gumanitar fanlar universiteti talabasi

O'zbekistonda aholining ijtimoiy himoya tizimi yillardan buyon rivojlanib, zamon talablariga moslashmoqda. Ushbu tizimning muvaffaqiyatli ishlashi uchun asosiy elementlardan biri moliyaviy ta'minotdir. Ijtimoiy himoya dasturlari uchun zarur bo'lgan mablag'larni ta'minlash, davlatning ijtimoiy siyosatini amalga oshirishda muhim ahamiyatga ega. Moliyaviy ta'minot ijtimoiy himoya tizimining samarali ishlashiga xizmat qiladi. Bu orqali pensiyalar, nafaqalar, ijtimoiy yordamlar va boshqa turli xil to'lovlar amalga oshiriladi. Davlat tomonidan ajratiladigan mablag'lar orqali ijtimoiy himoya tizimining ishonchliligi va barqarorligi ta'minlanadi. O'zbekiston iqtisodiyoti yildan yilga o'sib borayotgani, ijtimoiy himoya tizimiga ajratilayotgan mablag'lar miqdorining oshishiga imkon yaratmoqda. Biroq, iqtisodiy o'sishning ijtimoiy himoya sohasiga ta'siri cheklangan bo'lishi mumkin, chunki ijtimoiy yordamlar faqatgina davlatning moliyaviy imkoniyatlariga bog'liq. So'nggi yillarda O'zbekiston hukumati ijtimoiy himoya tizimiga ko'proq e'tibor qaratgan. 2023-yilda ijtimoiy yordamlar va pensiyalar uchun davlat budjetidan ajratilgan mablag'lar 10% ga oshgan. Bu o'zgarishlar aholining kam ta'minlangan qatlamlarini qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynadi. Dunyo miqyosida ijtimoiy himoya tizimi bilan bog'liq moliyaviy resurslarni taqsimlashda turli yondashuvlar mavjud. Masalan, Yevropa davlatlarida yuqori daromad solig'i va boy resurslar hisobiga ijtimoiy himoya dasturlari moliyalanadi.

O'zbekistonda ham xalqaro tajribalarni o'rganish va ularni milliy sharoitga moslashtirish zarur. Skandinaviya mamlakatlari (Shvetsiya, Norvegiya) ijtimoiy himoya tizimi bilan dunyoga mashhur. Ushbu mamlakatlarda davlatning ijtimoiy dasturlarni moliyalashga ajratadigan mablag'lar iqtisodiyotni rivojlantirish va jamiyatda tenglikni ta'minlashga yo'naltirilgan. O'zbekiston uchun bu tajriba ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirishda yordam berishi mumkin. Moliyaviy ta'minotni oshirish, davlat budjeti orqali ijtimoiy himoya dasturlarini kengaytirishga yordam beradi. Bu orqali aholining barcha qatlamlarini qo'llab-quvvatlash, ijtimoiy adolatni ta'minlash imkoniyatlari yaratiladi. Bunda, o'zgaruvchan iqtisodiy sharoitda, resurslarni samarali taqsimlash va foydali investitsiyalar amalga oshirilishi kerak. Ijtimoiy himoya tizimi va moliyaviy ta'minot o'rtasidagi bog'liqlik iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. O'zbekistonda moliyaviy resurslar, shu jumladan, soliq siyosati va iqtisodiy o'sish orqali ijtimoiy himoya tizimining barqarorligini saqlashga yordam beradi.

Quyidagi jadvalda O'zbekistondagi ijtimoiy himoya sohasiga ajratilgan davlat mablag'lari ko'rsatilgan.

1-Jadval

O'zbekiston Respublikasi ijtimoiy himoya tizimiga ajratilgan mablag'lar (mlrd. so'm)

Yil	Pensiya va nafaqalar	Ijtimoiy yordamlar	Sog'liqni saqlash	Ta'lim sohasiga ajratilgan mablag'lar	Umumiy mablag'lar
2020	25	10	15	20	70
2021	28	12	16	22	78
2022	30	14	18	24	86
2023	33	16	20	26	95
2024*	36	18	22	28	104

(*2024-yil prognozi)

Jadvalga ko'ra, O'zbekistonning ijtimoiy himoya tizimiga ajratiladigan

mablag'lar yillik ravishda o'sib bormoqda. 2020-yilda umumiy mablag'lar 70 milliard so'mni tashkil etgan bo'lsa, 2024-yilda bu raqam 104 milliard so'mgacha oshadi.

➤ Pensiyalar va nafaqalar uchun ajratilgan mablag'lar yil sayin oshmoqda, bu aholining ijtimoiy xavfsizligini ta'minlash uchun zarurdir.

➤ Ijtimoiy yordamlar uchun ajratilgan mablag'lar ham o'smoqda, bu esa kam ta'minlangan qatlamlarni qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynaydi.

➤ Sog'liqni saqlash va ta'lim sohalariga ajratilgan mablag'lar ham ortib bormoqda, bu sohalarda aholiga xizmat ko'rsatish sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, jadval O'zbekistondagi ijtimoiy himoya tizimining rivojlanish tendentsiyasini ko'rsatadi, bunda davlat mablag'lari aholini qo'llab-quvvatlashga va ijtimoiy sohalarda xizmat ko'rsatishni yaxshilashga yo'naltirilgan.

- ❖ **Moliyaviy resurslarni samarali taqsimlash**
- ❖ **Ijtimoiy himoya dasturlarini kengaytirish**
- ❖ **Yuqori daromadli va boy qatlamlarga soliqni oshirish**
- ❖ **O'qituvchilar va tibbiyot xodimlarining maoshlarini oshirish**
- ❖ **Xalqaro tajribalar va innovatsiyalarni joriy etish**

Moliyaviy resurslarni samarali taqsimlash orqali, kam ta'minlangan va ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlarga ajratiladigan mablag'lar ko'payadi. Bu, nafaqa va ijtimoiy yordamlar miqdorini oshirib, aholining turmush darajasini yaxshilashga yordam beradi. Natijada, kambag'allikni kamaytirish va ijtimoiy tenglikni oshirishga erishiladi.

Ijtimoiy himoya dasturlarining yangi turlari joriy etilishi va ularning doirasi kengayishi, xususan ishsizlik, nogironlik va homiladorlik holatlaridagi yordamlar orqali aholining ijtimoiy himoyasi yanada mustahkamlanadi. Bu o'zgarishlar, jamiyatda ijtimoiy himoya tizimining samaradorligini oshiradi.

Boylar va yuqori daromadli qatlamlarga soliq stavkalarining oshirilishi orqali davlat budjetiga ko'proq mablag'lar yig'iladi, bu esa ijtimoiy yordam dasturlarini moliyalashtirishga yordam beradi. Natijada, jamiyatda resurslarni taqsimlashda adolatning ta'minlanishi va iqtisodiy tenglikni oshirishga erishiladi.

va tibbiyot xodimlarining maoshlarini oshirish va ishlash sharoitlarini yaxshilash, ularning motivatsiyasini oshiradi, bu esa o'z navbatida ta'lim va sog'liqni saqlash sohalaridagi xizmatlar sifatini oshiradi. Natijada, aholiga yuqori sifatli xizmatlar ko'rsatiladi va ijtimoiy himoya tizimi yaxshilanadi.

Xalqaro tajriba va innovatsiyalarni joriy etish, ayniqsa raqamli texnologiyalar orqali ijtimoiy yordamlarni yanada samarali taqsimlash va kuzatish imkoniyatlarini yaratadi. Bu orqali ijtimoiy himoya tizimining shaffofligi va samaradorligi oshadi, shuningdek, jamiyatning ehtiyojlariga yanada moslashgan tizim shakllanadi.

XULOSA

O'zbekistonda ijtimoiy himoya tizimini yanada rivojlantirish uchun amalga oshirilgan va taklif etilgan o'zgarishlar mamlakatning ijtimoiy barqarorligini mustahkamlashga yordam beradi. Moliyaviy resurslarni samarali taqsimlash, yangi ijtimoiy himoya dasturlarini joriy etish va soliqlarni adolatli taqsimlash orqali ijtimoiy yordamlar miqdori oshiriladi, bu esa kam ta'minlangan qatlamlarni qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, sog'liqni saqlash va ta'lim tizimlarining sifatini yaxshilash, o'qituvchilar va shifokorlarga alohida e'tibor qaratish, ijtimoiy himoya dasturlarining samaradorligini oshiradi.

Bundan tashqari, xalqaro tajribalarni o'rganish va innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali tizimni takomillashtirish mumkin. Raqamli texnologiyalar va samarali resurslarni taqsimlash orqali ijtimoiy yordamlarni taqdim etish tizimining shaffofligi oshadi, bu esa tizimning samaradorligini ta'minlaydi. Natijada, ijtimoiy himoya tizimi O'zbekistonda aholining turmush darajasini yaxshilash, tenglikni ta'minlash va iqtisodiy barqarorlikni saqlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. **Nobes C.** *International Financial Reporting and Global Capital Markets.* London: Pearson Education 2015 yil. 45-67.

2. **Shakirov, A.** *O'zbekiston Respublikasida ijtimoiy himoya tizimi va uning rivojlanish istiqbollari.* Toshkent: Fan va Texnologiya nashriyoti, 2019 yil. 12-34.
3. **Sattarov R.** *Ijtimoiy himoya va moliyaviy ta'minot: O'zbekiston tajribasi.* Toshkent: O'zbekiston iqtisodiyoti nashriyoti, 2021 yil. 56-72.
4. **Zohidov M.** *Ijtimoiy himoya va barqaror iqtisodiy o'sish.* Samarqand: Samarqand universiteti nashriyoti, 2020 yil. 89-105.
5. **Davronov B.** *O'zbekiston iqtisodiyoti va ijtimoiy himoya tizimi.* Toshkent: Iqtisodiyot va huquq nashriyoti, 2022 yil. 112-130.
6. **Xusanov T.** *Moliyaviy ta'minotning rivojlanish istiqbollari.* Toshkent: O'zbekiston moliya nashriyoti, 2021 yil. 75-90.
7. **Mirzaev F.** *Ijtimoiy himoya tizimining barqarorligi va samaradorligi.* Toshkent: Yoshlar nashriyoti, 2020 yil. 98-114.
8. **Jalolov D.** *Global iqtisodiyotda ijtimoiy himoya tizimlari.* Tashkent: Global Ekonomika nashriyoti, 2023 yil. 150-165.
- 9.